

Fossil åkermark och del av bytomt till Munslätt

L2019:1783, L2019:1784, L2019:1786, L2019:1795, L2019:1797
Norrtorp 5:1, Ekeby socken, Kumla kommun, Närke

Leif Karlenby

ARKEOLOGGRUPPEN I ÖREBRO AB

Radiatorvägen 11, 702 27 Örebro

Telefon 019-609 04 10

www.arkeologgruppen.se

arkeologgruppen@arkeologgruppen.se

Översiktskarta över Örebro län med platsen för utredningen markerad i rött.

© 2020 Arkeologgruppen AB
Arkeologgruppen rapport 2021:18

Författare	Leif Karlenby
Kvalitetsgranskning	Erica Strengbom
Grafisk form	Nina Balknäs
Omslagsfoto	Vy över utredningsområdet (objekt 4 vid etapp 1). Foto från sydväst.
Foto	Arkeologgruppen AB om inte annat anges i figurtexten.

Upphovsrätt, om inget annat anges, enligt Creative Commons licens CC BY.
Villkor finns tillgängliga på <http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/deed.sv>

Fastighetskartan: © Lantmäteriet Dnr: R50223371_200001

Terrängkartan, samt GSD-Översiktskartan: Lantmäteriet (CC0)

ARKEOLOGGRUPPEN AB RAPPORT 2021:18

ARKEOLOGISK UTREDNING ETAPP 2

Fossil åkermark och del av bytomt till Munslätt

L2019:1783, L2019:1784, L2019:1786, L2019:1795, L2019:1797
Norrtorp 5:1, Ekeby socken, Kumla kommun, Närke

Leif Karlenby

Tekniska och administrativa uppgifter

Län	Örebro
Kommun	Kumla
Landskap	Närke
Socken	Ekeby
Fastigheter	Norrtorp 5:1
Fornlämningsnummer	L2019:1783, L2019:1784, L2019:1786, L2019:1795, L2019:1797
Lämningsstyp	Fossil åker, röjningsröse, hägnad, bytomt/gårdstomt
Datering	Medeltid/historisk tid/nyare tid

Typ av undersökning	Arkeologisk utredning etapp 2
Länsstyrelsens beslutsdatum	2020-09-17
Länsstyrelsens diarienummer	431-4470-2020
Uppdragsnummer i Fornreg	202001270
Arkeologgruppens projektnummer	P20064

Projektledare	Leif Karlenby
Fältpersonal	Leif Karlenby, Erica Strengbom

Undersökningstid	2020-11-09 till 2020-11-17
Undersökt yta	1124 kvadratmeter (937 löpmeter)
Inmätningsteknik	RTK
Koordinatsystem	SWEREF 99 TM
Höjdsystem	RH 2000

Arkiv

Arkivmaterial förvaras tillsvidare hos Arkeologgruppen AB.

Digitalt arkiv

Digitala data förvaras tillsvidare hos Arkeologgruppen AB.

Fynd

Inga fynd tillvaratogs.

Innehållsförteckning

Sammanfattning	5
Inledning	6
Bakgrund och kulturmiljö	6
Kortfattat om inventeringsresultaten från etapp 1	7
Syfte och målgrupper	7
Metod och genomförande	9
Resultat	10
Schakt inom det södra utredningsområdet	
– åkermarken väster om bytomten	10
Bytomtens avgränsning åt väster	10
Övergripande schaktbeskrivning	14
Anläggningar i schakten	14
Schakt inom de två röjningsröseområdena	
i det norra utredningsområdet	20
Övergripande beskrivning	22
Beskrivning av grävda rösen i det södra området	22
Beskrivning av grävda rösen i det Norra området	26
bedömning av lämningarna och datering	27
¹⁴ C-dateringarna	28
Tolkning	29
Utvärdering av resultaten	
i förhållande till undersökningsplanen	30
Referenser	31
Bilagor	32
<i>Bilaga 1. Schakttabell</i>	<i>32</i>
<i>Bilaga 2a) Anläggningstabell</i>	<i>37</i>
<i>Bilaga 2b) Sektionsfoton</i>	<i>40</i>
<i>Bilaga 3. ¹⁴C-resultat</i>	<i>42</i>

Figur 1. Karta över trakten kring Kvarntorp med platsen för Norrtorp markerad med svart. Skala 1:250 000.

Sammanfattning

Fortum Waste Solution planerar en utvidgning av den befintliga anläggningen i Kvarntorp, Kumla kommun. Området som berörs har visat sig innehålla flera lämningar av fossil åkermark, röjningsrösen samt en bytomt efter Munslätts by, som avhystes under 1800-talet. I söder – invid bytomten – kom det en hel del anläggningar i form av stolphål, kulturlager och ett skärvstenslager samt en stensatt brunn. Längre västerut avtog spåren av bytomten. Delvis kan dessa nya spår knytas till befintlig fornlämning (bytomten), men flera hör sannolikt till en tidigare aktivitet. En ^{14}C -datering av ett skärvstenslager visade att det hörde till 1200-talet e. Kr., möjligen tillhörigt en tidigare fas av bytomten.

Två röjningsröseområden i norr gav något olika resultat. Det södra området utgjordes av mindre rösen med huvudsakligen mindre stenar, något nedsjunkna i den underliggande marken och var delvis överplöjda, vilket antyder att de är äldre än den senare odlingsfasen. Ett av rösen låg på den gamla markytan.

Det norra området bestod av glest placerade rösen med omväxlande stora och mindre stenar. De var alla enbart lätt överväxta med mossa och vanligen fria från jordfyllning. Mellan rösen fanns ett större område helt fritt från rösen och med små mängder sten i ploglagret. Området var också bevuxet med ekar, lindar, askar och bokar samt hassel.

Det rör sig om ett område som under andra halvan av 1800-talet gjordes om till en slags park av den dåvarande ägaren till Norrtorps slott, Gustaf Adolf Coyet. Han genomförde omfattande arbeten med att iordningställa området kring slottet till parkanläggningar. Det är förmodligen det som skett här. Förutom att rösen är mycket vällagda (närmast iordningställda) är åkermarken mellan dem stor och stenfri. Området är bevuxet främst med bokar och hassel, men även en och annan ek förekommer.

De två röseområdena i norr har daterats med ^{14}C -analys för att bättre kunna bedöma deras fornlämningsstatus. Proverna har tagits främst i markytan under rösen, då den förväntades ge en datering av rösenas anläggningstid. För övrigt fanns ytterst lite daterbart material i rösen. Tre av rösen kunde dateras och fick väldigt olika dateringar. Ett röse – eller snarare markytan under röset – daterades till tiden för Kristi födelse, två andra daterades till 1500-talet e. Kr.

Inledning

Fortum Waste planerar en utvidgning av den befintliga anläggningen i Kvarntorp, Kumla kommun. Området som berörs har visat sig innehålla flera lämningar av fossil åkermark, röjningsrösen samt en bytomt efter Munslätts by, som avhystes under 1800-talet. Länsstyrelsen beslutade om en utredning av området, då flera presumtiva fornlämningar kunde finnas inom området.

Tidigare genomfördes etapp 1 under våren 2019 (Strengbom 2019). Då kunde fastställas att det fanns fornlämningar inom området (L2019:1785 fossil åker, L2019:1798 fossil åker och L2019:1783 bytomt/gårdstomt) samt två röjningsröseområden som möjligen var fornlämningar (L2019:1784, L2019:1795). Det kunde dock inte bestämmas utan att schaktningsarbeten genomfördes inom området då prover kunde tas för ¹⁴C-analys. En viktig uppgift för utredningen blev att avgöra röjningsröseområdets ålder och möjliga fornlämningsstatus.

Inom L2019:1795 fanns ett jättestort röse (L2019:1786) med en storlek på 40×30 meter och en höjd om en meter (Strengbom 2019:22). Det översteg förutsättningarna för utredningen att försöka fastställa vad det är för något – ett stort röse som byggts på över tid eller om det har anlagts vid ett enda tillfälle, om det möjligen kan röra sig om en äldre konstruktion eller om det var något som kom till vid Gustaf Adolf Coyets anläggningsarbeten; eller om det kan röra sig om en grav, ett röse från bronsålder.

Bakgrund och kulturmiljö

I rapporten över utredningens etapp 1 gavs en ingående sammanställning av bakgrund och kulturmiljö (Strengbom 2019:6ff). I det följande hänvisas till den. Nämnas i korthet kan dock det faktum att området under sent 1800-tal blivit utsatt för omfattande byggnadsarbeten och omläggningar av mark vad gäller beskaffenhet och utnyttjande. Bland annat lär stora marker lagts som parkmark och då kom ädelskog att planteras. Det gäller inte minst det norra området, men också den mindre fossila åker som ligger i den sydvästra delen av exploateringsområdet.

Vid samma tid avhystes Munslätt från sitt tidigare läge och gårdarna placerades ut i nya lägen med avstånd emellan. En av gårdarna blev kvar, varför den delen av bytomten tidigare undantagits från fornlämningen.

Kortfattat om inventeringsresultaten från etapp 1

Våren 2019 genomförde Arkeologgruppen AB en arkeologisk utredning etapp 1 inom fastigheten Norrtorp 5:1, Ekeby socken i Kumla kommun, Örebro (Strengbom 2019). Det aktuella utredningsområdet uppgick till 21 hektar och befinner sig idag inom fastigheten Norrtorp. Historiskt sett har områdets norra del tillhört Norrtorp medan den södra delen har tillhört byn Munslätt.

Vid fältinventeringen identifierades Munslätts bytomt. Denna by hade avhysts under 1800-talet, men det visade sig finnas ett betydande antal husgrunder bevarade.

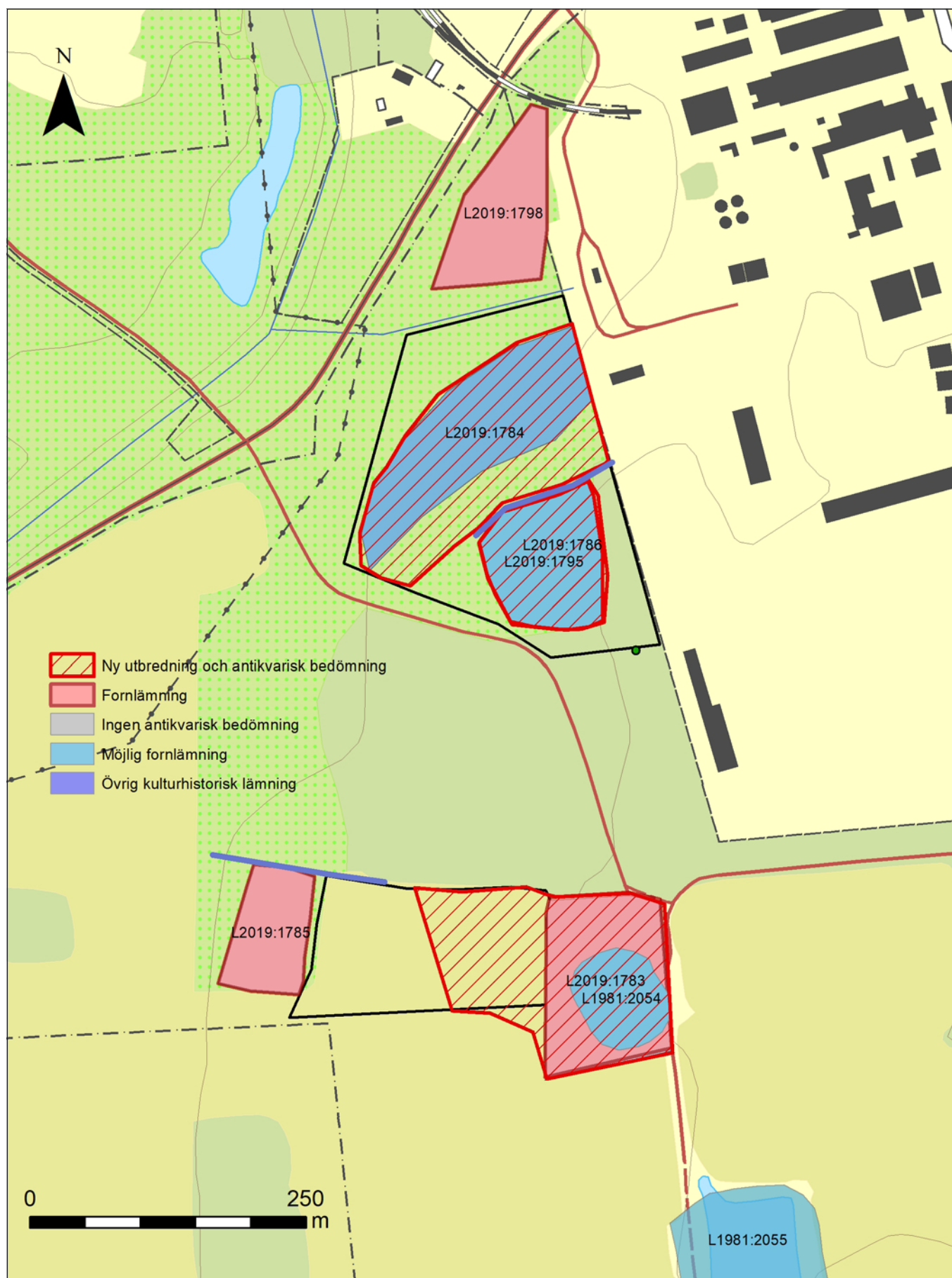
I området påträffades också fyra områden med fossil åkermark och röjningsrösen, en historisk husgrund och två stenmurar. Två av röseområdena är föremål för utredningen etapp 2, som redovisas nedan. En yta som bedömdes vara ett möjligt boplatsläge – men inte registrerades som fornlämning – kom också att ingå i utredningens andra etapp (objekt 4; Strengbom 2019:26).

Syfte och målgrupper

Den arkeologiska utredningen genomfördes i två i tid åtskilda etapper. Etapp 1 syftade till att ta reda på om fornlämningar skulle komma att beröras av det planerade arbetsföretaget. Utredningen skulle preliminärt avgränsa nyupptäckta fornlämningar inom området. Resultaten från den arkeologiska utredningen presenterades i en separat rapport (Strengbom 2019).

Etapp 2 utfördes under senhösten 2020 och skulle komplettera resultaten från etapp 1. Det innebar främst att fastställa om de två områdena med fossil åker med röjningsrösen (L2019:1784, 2019:1795) var att betrakta som fornlämningar vilket gjordes med hjälp av ¹⁴C-dateringar. Det område som markerats som möjlig boplat utreddes också och daterades.

Målgrupper för båda etapperna var främst Länsstyrelsen och exploatören Fortum Waste Solution. Resultaten ska kunna användas vid Länsstyrelsens fortsatta tillståndsprövning och utgöra underlag inför eventuella kommande arkeologiska åtgärder. Resultaten ska också kunna användas som underlag i företagets planering.

Metod och genomförande

Genomförandet omfattar två objekt: 1) två områden i norr med fossil åker och röjningsrösen (L2019:1784, L2019:1795) och 2) ett boplatsläge i söder (ej registrerat som fornlämning inför etapp 2 (objekt 4; Strengbom 2019:21).

Boplatsläget utreddes på gängse sätt med sökschakt 1–2 skopor breda och med längder mellan 5–20 meter beroende på de lokaltopografiska förutsättningarna och om något kom fram i schakten. Ytan var 2,2 hektar stor. Sammanlagt grävdes cirka 5 procent av ytan (974 kvadratmeter). Grävningssarbetet tog fyra dagar inklusive igenläggning. Schakten och påträffade anläggningar mättes in med RTK och dokumenterades skriftligt och vid behov med fotografier. Ett urval anläggningar grävdes för att bedöma antikvarisk status och för avgöra om de var fornlämningar. En anläggning (A283, ett skärvtenslager) daterades med hjälp av ^{14}C -analys.

De två röjningsområdena i norr separerades av ett smalare område med röjd mark och ovan nämnda hägnad. Genomförandet av utredningen kom här att ha två inriktningar. Enligt Länsstyrelsen skulle ett urval rösen undersökas (tre per yta) genom att snittas och dokumenteras i sektion och foto, dels skulle schakt eller mindre ytor grävas mellan dem i de stenröjda ytorna, för att om möjligt avgränsa den möjliga fornlämningen. Sammanlagt grävdes 125 meter schakt om 150 kvadratmeter. Den totala tidsåtgången var också här fyra dagar inklusive igenläggning.

Datering genomfördes med hjälp av ^{14}C -analys av prover från fyra röjningsrösen, två i vardera fornlämningen (A902, A950, A994 och A1014).

Resultat

Sammanlagt grävdes 66 schakt med en total längd om 937 meter och en yta om 1 124 kvadratmeter. De fördelade sig på de tre objekten med 974 kvadratmeter inom boplatsläget i söder (objekt 4, Strengbom 2019) och 150 kvadratmeter inom L2019:1784 och L2019:1795.

Fornlämningar påträffades inom alla tre områden. I söder framkom anläggningar i form av stolphål, rännor och diken, gropar, brunnar och ett skärvtenslager. I den östra delen fanns den västra delen av bytomten.

I de två röjningsröseområdena i norr undersöktes sju rösen genom att de snittades och prover togs dels i anläggningarna, dels i lager under eller i dem. Schakt grävdes också i odlingsmarken mellan rösen. Efter undersökningen framgick att de två ytor som bedömdes innefatta fossil åker och som skiljdes åt av ett område utan odlingsmark, måste utvidgas till att mötas. De är dock fortfarande två skilda områden då de åtskiljs av en hägnad eller stenvall som följer en äldre äggräns.

Schakt inom det södra utredningsområdet – åkermarken väster om bytomten

I utredningsområdets södra del (objekt 4, Strengbom 2019), grävdes 52 schakt med längder mellan 9 och 55 meter. Ytan sluttar svagt mot väster där lägsta punkten är ett stort dike i nord-sydlig riktning. Därefter stiger marken igen upp mot den fossila åkern L2019:1785. I de lägre partierna är marken mycket sank och vatten steg upp i flera schakt ganska långt upp i sluttningen. En förbipasserande kunde meddela att marken tidigare var ännu mer sank och att vatten ofta och tidvis stod synligt i de lägre partierna.

I det lägre partiet fanns enstaka stolphål, gropar och lager. Ingen av de anläggningarna bedöms emellertid vara fornlämningar eller ha ingått i någon mer omfattande konstruktion. De anläggningar som finns, till exempel stolphål, har förmodligen med hägnader och liknande konstruktioner att göra. I området fanns också ett stort antal diken, som utan iakttagbar struktur har grävts kors och tvärs över ytan. De var säkerligen av senare datum och var nog en följd av områdets sank karaktär.

BYTOMTENS AVGRÄNSNING ÅT VÄSTER

Vid schaktning i den östra delen av utredningsområdet framkom däremot relativt många spår av mänsklig aktivitet. Bland annat framkom en stensatt brunn fylld med sten (A623). Den kunde med säkerhet knytas till den närbelägna bytomten och sannolikt var flertalet av anläggningarna inom denna del spår av den historiska bebyggelsen i tomtens utkant.

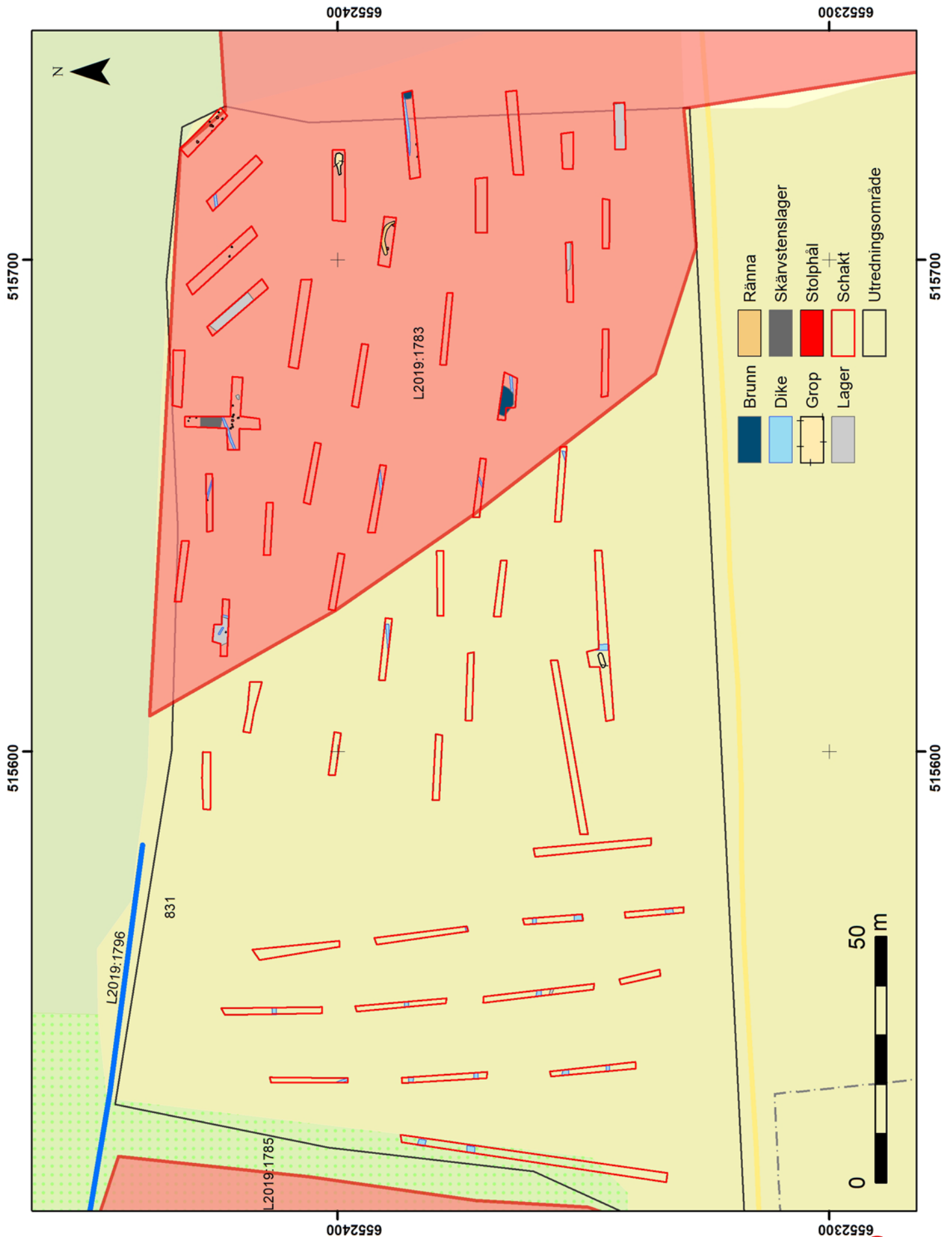
Figur 3. Vy över utredningsområdet (objekt 4 vid etapp 1). Foto från sydväst.

Lämningarna blandades med anläggningar som mycket väl kan hänga ihop med en äldre bebyggelse på platsen, där i alla fall en säker anläggning kan knytas till en tidigare period: A283, ett skärvstenslager. Det har daterats till 1200-talet e. Kr. med ^{14}C -analys.

I övrigt rör det sig främst om stolphål, gropar och lager med kulturpåverkad jord. Ytterligare en brunn (eller ett vattenhål) fanns också inom området och en böjd, närmast halvcirkelformad, ränna bör räknas till en eventuell boplats.

I flera fall rör det sig sannolikt om stolphål från hägnader och en del av groparna kan vara spår av borttagna stenar och block. Framförallt i den högre belägna delen i öster och då särskilt i dess nordöstra del utgör dock spåren delar av en medeltida aktivitet, om man ska döma av ^{14}C -resultatet.

Övergången mellan bytomtens område och den yta som innehåller spår av en överplöjd lämning i åkern bör klarläggas genom en förundersökning. Den bör kunna genomföras samordnat mellan åkerboplotsundersökningen och en förundersökning av bytomten. Om de två lämningarna kommer att undersökas vid olika tillfällen torde det ändå vara möjligt att identifiera anläggningar som hör till bytomten, så att de senare kan relateras till denna.

Figur 5. Plan över schakten med anläggningar inom objekt 4. Östra delen utgör fornlämning. Skala 1:1 000.

ÖVERGRIPANDE SCHAKTBESKRIVNING

Schakten grävdes i gammal åkermark som legat som hag- och ängsmark under ett antal år. Marken var i de lägre partierna mycket sank, så därför hade området dikats ut; flera diken påträffades i schakten. I schakten framkom ett stort antal diken som ledde vatten från de högre partierna ned mot ett stort krondike som delade utredningsområdet i två olika stora ytor.

Schakten var normalt runt 0,3 meter djupa, ibland något djupare och på ett ställe grävdes ett djupschakt för att få en uppfattning om hur de naturliga lagren såg ut. Överst i schakten fanns ett tjockt grästorvsskikt varunder ett mylligt och nästan svart matjordsskikt tog vid. Förmodligen bestod det av gammal torvmark. Under detta fanns naturliga lager. I de östra, högre belägna delarna rörde det sig huvudsakligen om sand till siltig sand. Längre åt väster, i de lägre partierna övergick marken i silt och lera. I området invid krondiket fanns partier med postglacial lera.

I området väster om sagda dike steg marken och leran gick över i silt och sand för att slutligen övergå i morän.

ANLÄGGNINGAR I SCHAKTEN

Anläggningar förekom i schakten över hela ytan även om den största koncentrationen kom i områdets östra delar, där både åkerboplatslämningar (förmodat äldre än bytomten) och lämningar från den historiska byn utanför utredningsområdet dokumenterades.

Sammanlagt påträffades 67 anläggningar, varav dikena var den vanligast förekommande lämningstypen (27 styck). De ska inte räknas till fornlämningarna, då de med stor säkerhet har anlagts i senare tid, rent utav under 1900-talet. De dokumenterades dock för att de visar på hur vattenförande området måste ha varit under tidigare år. Därefter påträffades 25 stolphål, 5 lager, 2 rännor, 2 gropar, 2 stenlyft och 1 kolfläck. Det fanns ett par särskilt intressanta anläggningar utöver ovan nämnda: 1 skärvstenslager och 2 brunnar. Den ena brunnen (A623) var välbyggd med stensatta väggar. Den hade vid övergivandet fyllts med stenblock och överst hade man lagt en locksten. Det var för att försäkra sig om att brunnen inte skulle rasa in. Denna brunn har förmodligen hört till bytomten; den ligger inom dess gränser. Den andra brunnen som kanske främst kan kallas för ett vattenhål, låg en bit nedåt slutningen och kan vara både samtida med byn eller tidigare. En sådan anläggning kan främst betraktas som ett vattenhål dit djuren kunde gå för att dricka.

Skärvstenslagret låg i området strax utanför den gamla bytomten, men ändå i närheten. Det var därför inte möjligt att avgöra om det kunde röra sig om spår efter en särskild aktivitet i utkanten av byns marker, till exempel en smedja eller liknande eller om det kunde vara spår av en tidigare, förhistorisk boplats. Därför analyserades ett kolprov från lagret. Dateringen hamnar i 1200-talet, vilket är avsevärt äldre än den historiskt kända bytomten. Den är känd från 1700-talet genom kartmaterialet. Det tidigaste omnämnandet

Typ	Antal
Dike	27
Stolphål	25
Lager	5
Brunn	2
Grop	2
Ränna	2
Stenlyft	2
Kolfläck	1
Skärvstenslager	1
Summa	67

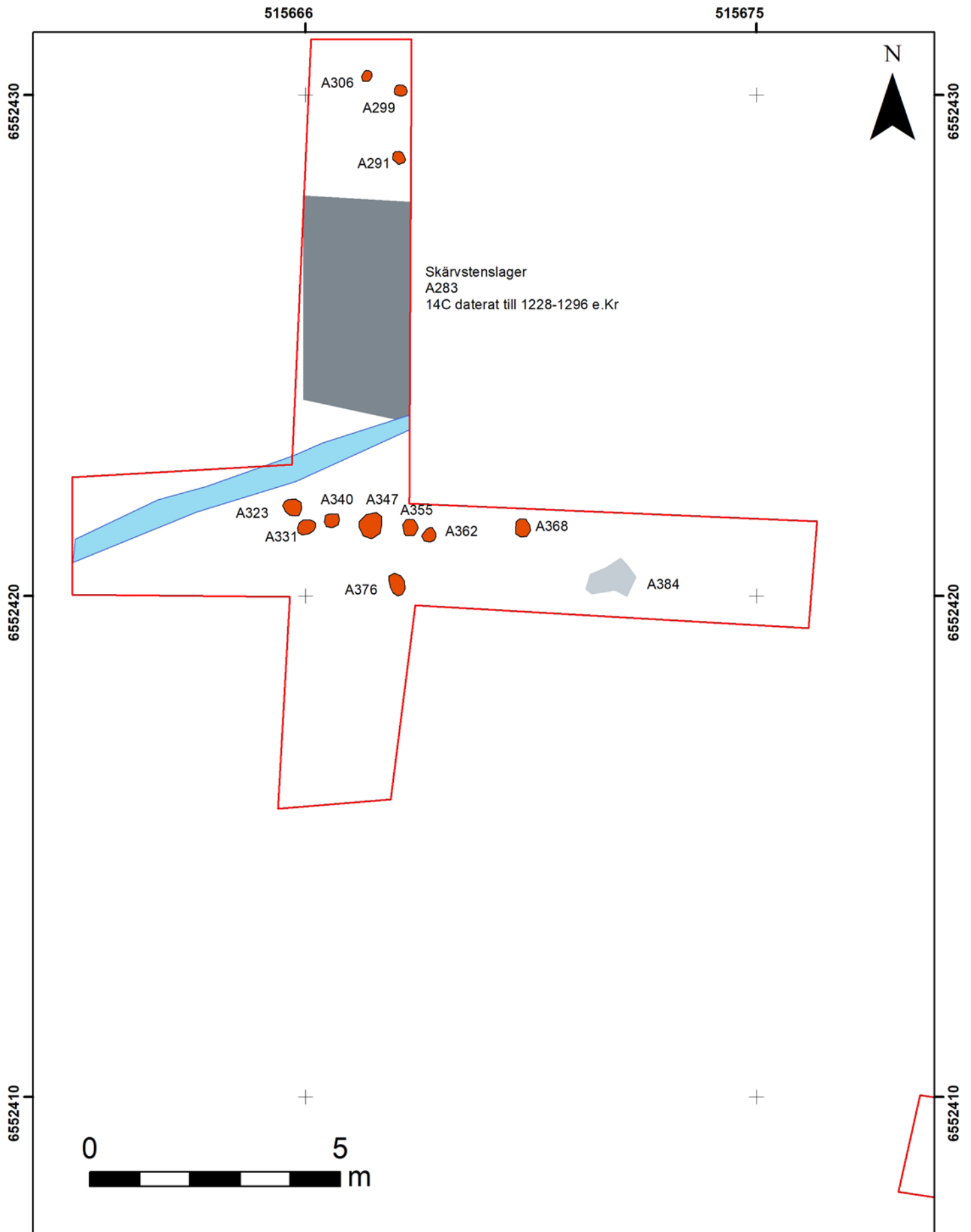
Tabell 1. Sammanställning av de inom objekt 4 förekommande anläggningstyperna.

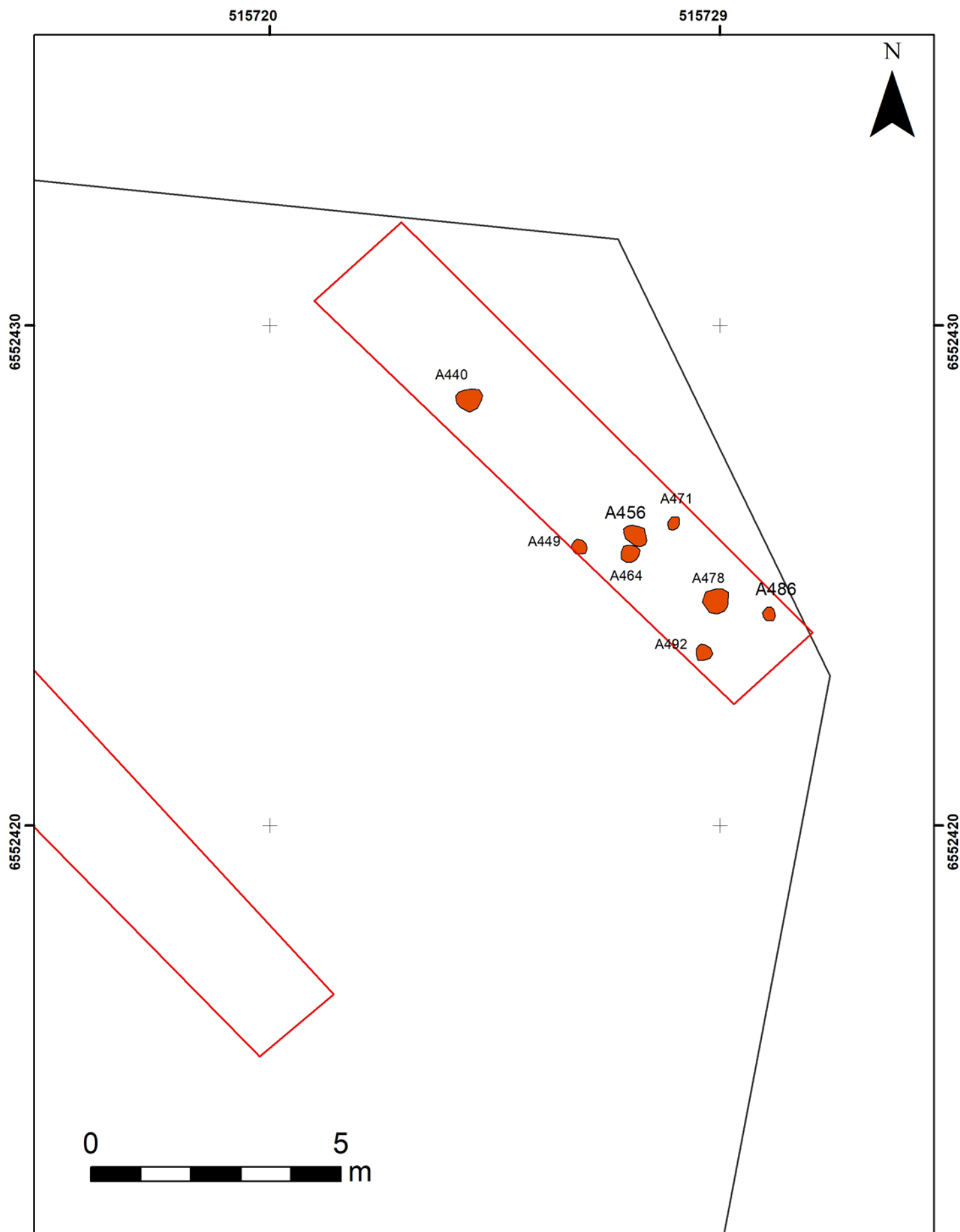
kommer från ett medeltida dokument från år 1385 (Strengbom 2019:7). Dateringen av lagret antyder att byn har äldre anor än dokumentet, men det är frågan om bytomten vid denna tid legat på samma plats som det i dag registrerade läget. Dateringen till 1200-talet kan vara en indikation på ett läge för bytomten som varit det samma genom århundraden. Bedömningen av lämningarnas karaktär och utbredning blir att bytomtens fornlämningsområde ökas åt väster, i enlighet med kartorna i figur 4 och 5.

Skärvstenslager eller skärvstenshögar hör vanligen till bronsålder eller äldre järnålder, men påträffas också från senare tider. Vid Ekeby kyrka finns exempel på ett större skärvstenslager daterat till vikingatid som förundersöktes 2018. Lagret överlagrade anläggningar från folkvandringstid (Balknäs 2018). Det har även grävts omfattande skärvstenslager i Odensvi utanför Vretstorp med dateringar till vikingatid (Pettersson 2003:267ff).

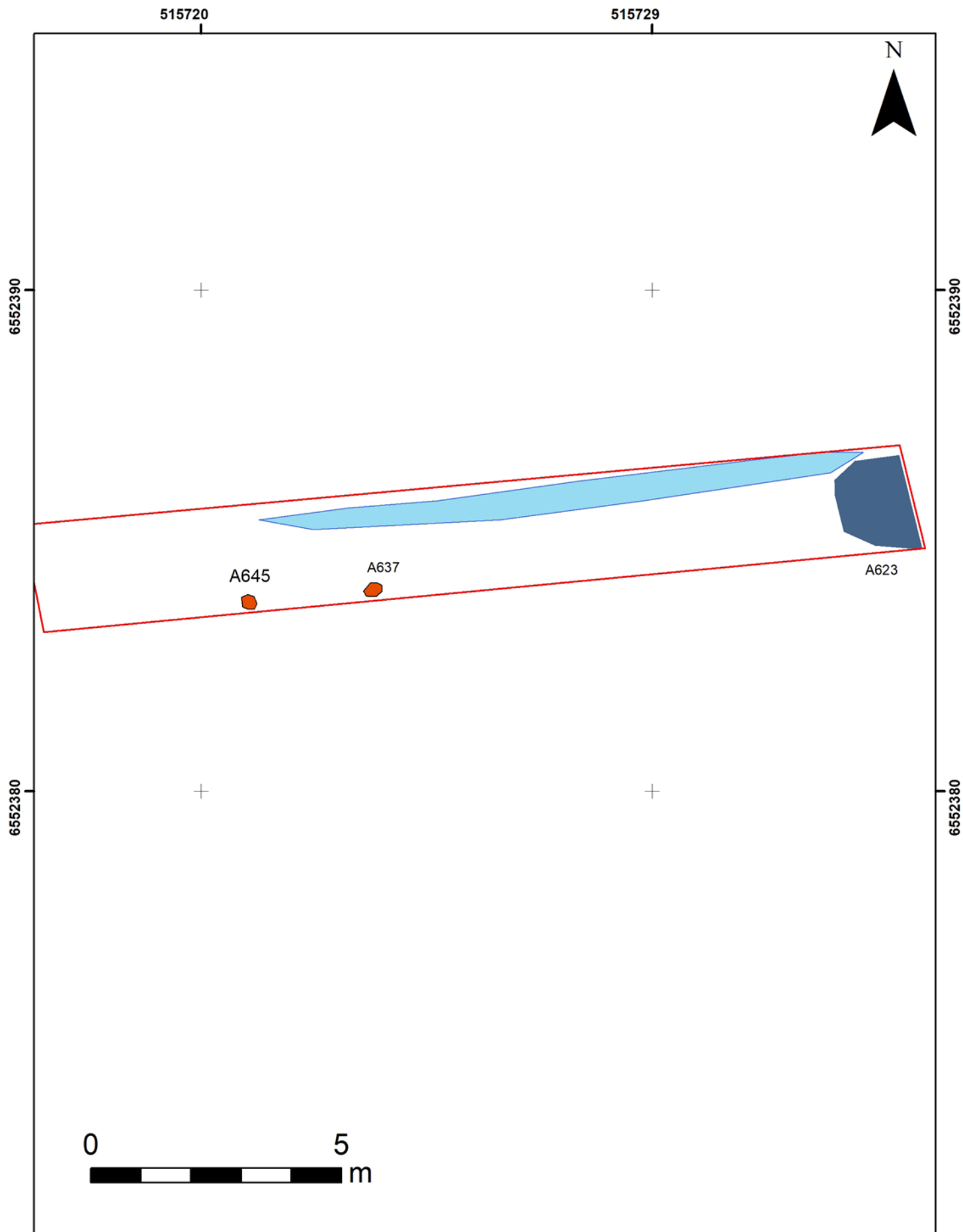

Figur 6. Skärvstenslagret i ytans norra del syns som ett kol- och sothaltigt lager med skärviga stenar spridda över anläggningen. Foto från söder.

Figur 8. Plan över en samling med stolphål precis utanför gränsen till bytomten i öster. Skala 1:100.

Figur 10. Den framgrävda halvan av brunnen med en tydlig stensatt kant. Man kan också skönja fyllningen av sten som sannolikt lagts i vid brunnens stängning. Lodfoto från öster.

Figur 11. Ett smygfoto ner i stenfyllningen under den stora täckstenen (se föregående figur). Flera lager med stora stenar och ingen jordfyllning. Foto från väster.

Schakt inom de två röjningsröseområdena i det norra utredningsområdet

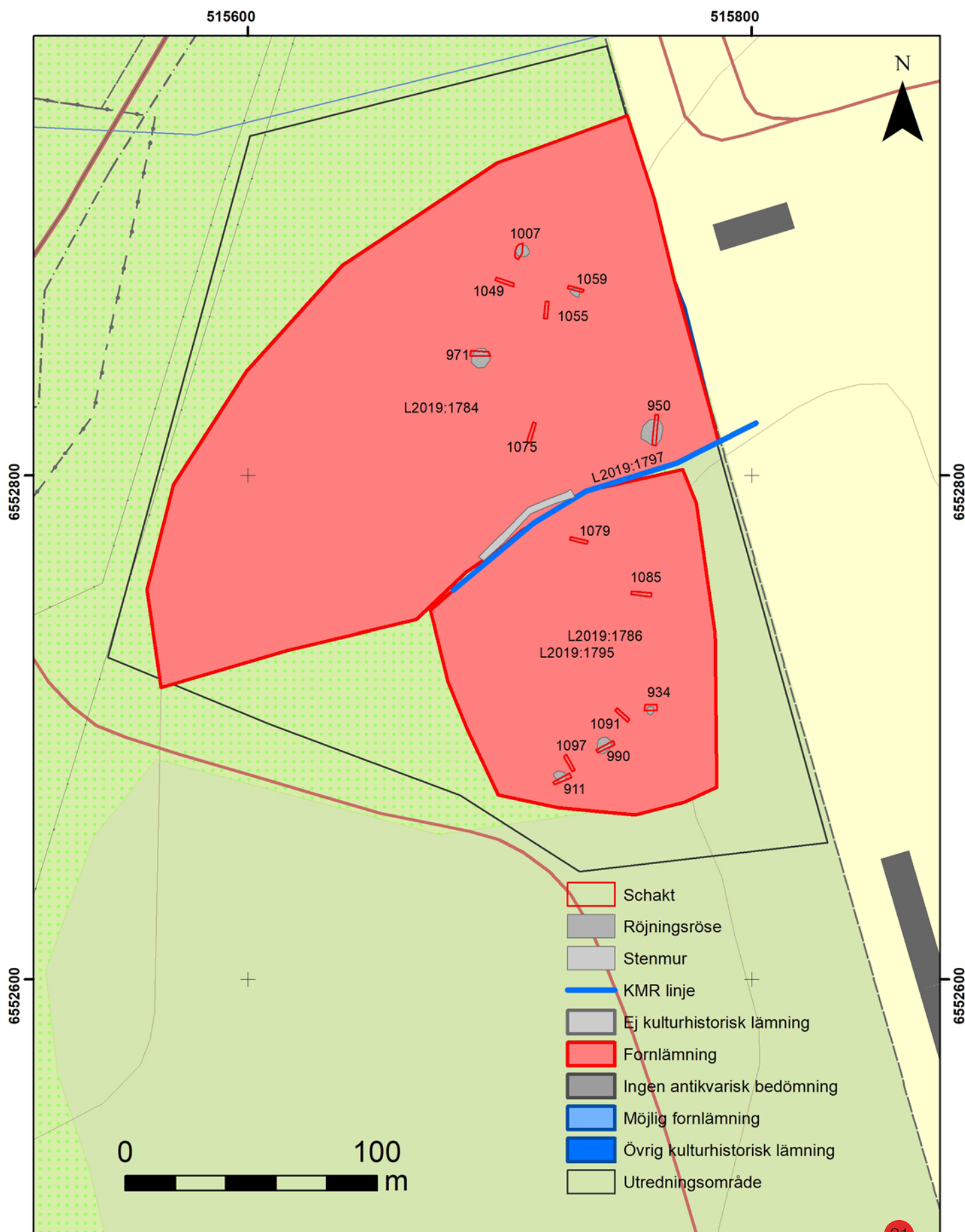
Målet med grävningssarbetena i den norra delen var dels att avgöra översiktligt vilken typ av rösen som fanns inom de två röjningsröseområdena, dels att om möjligt datera flera av rösen för att avgöra deras ålder. Syftet med förundersökningen var att bestämma om det rör sig om två fornlämningar eller om de är spår efter senare aktiviteter.

Vid utredningens etapp 1 bedömdes lämningarna bestå av två separata ytor avgränsade av ett område utan röjningsrösen. Vid etapp 2 framgick det efter en avverkning av träden och röjning av slysnåren att det förmodligen var två områden avdelat av en stenmur. Den norra delen hade ett glesare bestånd med röjningsrösen; delvis kan det bero på en glesare förekomst av stenar och block i den naturliga marken. Områdena delas också av en stenhägnad eller stenmur som i stort överensstämmer med gränsen mellan Munslätt och Norrtorp, en gräns som syns på de gamla storskifteskartorna, men även på häradsekonomiska kartan (Strengbom 2019:20). Det skulle kunna innebära att det faktiskt rör sig om två olika åkerytor och att de aldrig brukats tillsammans, men även att de anslutit till gränsen. Fastighetsgränsen är idag borta och har inte längre någon funktion (den är idag "varaktigt övergiven").

Det är bekant i bygden att under 1800-talets andra halva genomförde den dåvarande ägaren av Norrtorp (Gustaf Adolf Coyet) genomgripande förändringar på markerna kring slottet. Vid samma tid inköptes Munslätt och lades till säteriets ägor. Bland annat anlade han en större park som en del av slottsanläggningen. Det kunde ses inom L2019:1785 i sydväst (ej utredningsgrävt) och (L2019:1784), där ett flertal ädellövträd växte, främst ek, lind, ask och bok. Rösen i dessa områden var av en tydligare och till utseendet "iordninggjord" karaktär. Vid utredningsgrävningen gjordes noggranna iakttagelser av rösenas sammansättning för att försöka fastställa om de var omlagda eller rent av nygjorda i samband med parkanläggandet.

Inför utredningsetapp 2 hade den östra delen av röjningsröseområdet avverkats för att arbetet skulle kunna utföras under ordnade former. Vid etapp 1 visade det sig vara svårt att få en överblick av området och dokumentationen av rösen blev lidande av att den täta vegetationen hindrade exakta inmätningar.

Då utredningsarbetet var begränsat i tid och ambitionen i första hand var att bedöma lämningarnas fornlämningsstatus bedömdes att hela ytan inte behövde ingå i arbetena och att ett begränsat urval av för områdena typiska rösen och odlingsytor behövde undersökas. Ett större ingrepp skulle snabbt tangera formen för en förundersökning.

Figur 12. Plan över utredningsområdets två nordliga ytor med röjningsrösen. Schaktnummer, lämningarnas ändrade status och utbredning utsatta. Skala 1:2 000.

ÖVERGRIPANDE BESKRIVNING

Sammanlagt grävdes 14 schakt inom L2019:1784 och L2019:1795, varav sju grävdes genom röjningsrösen och övriga sju i odlingsmarken. Schaktens längd varierade mellan fem och femton meter. Marken bestod av mylla av skogsmarkstyp över ett varierande, men relativt tunt odlingsskikt. Den naturliga marken var i huvudsak sand och silt. Undergrunden var varierande stenig med inslag av block. Däremot var ytan tydligt stenplockad vilket främst i den norra delen gav odlingsytorna en plan och stenfri karaktär.

I det norra området (L2019:1784) snittades fyra röjningsrösen, (AA975, A1014, A1063 och A954). Ett av de norra rösena A1063 var inte synligt ovan mark utan framkom vid schaktning som ett flackt enskiktat röse. På gränsen mellan de båda lämningsområdena låg röse A954 som en förlängning av den stenmur (L2019:1797) som delade de två ytorna. Materialet i rösena bestod till delar – främst i de lägre partierna och centralt – av små stenar (<0,40 meter). I ytterkanterna och ovanpå rösena fanns större sten (>0,40 meter). Det förekom dock få block i packningen med undantag för A1014, som lagts upp runt ett större block (>1 meter). Fyra schakt grävdes i odlingsmarken mellan rösena.

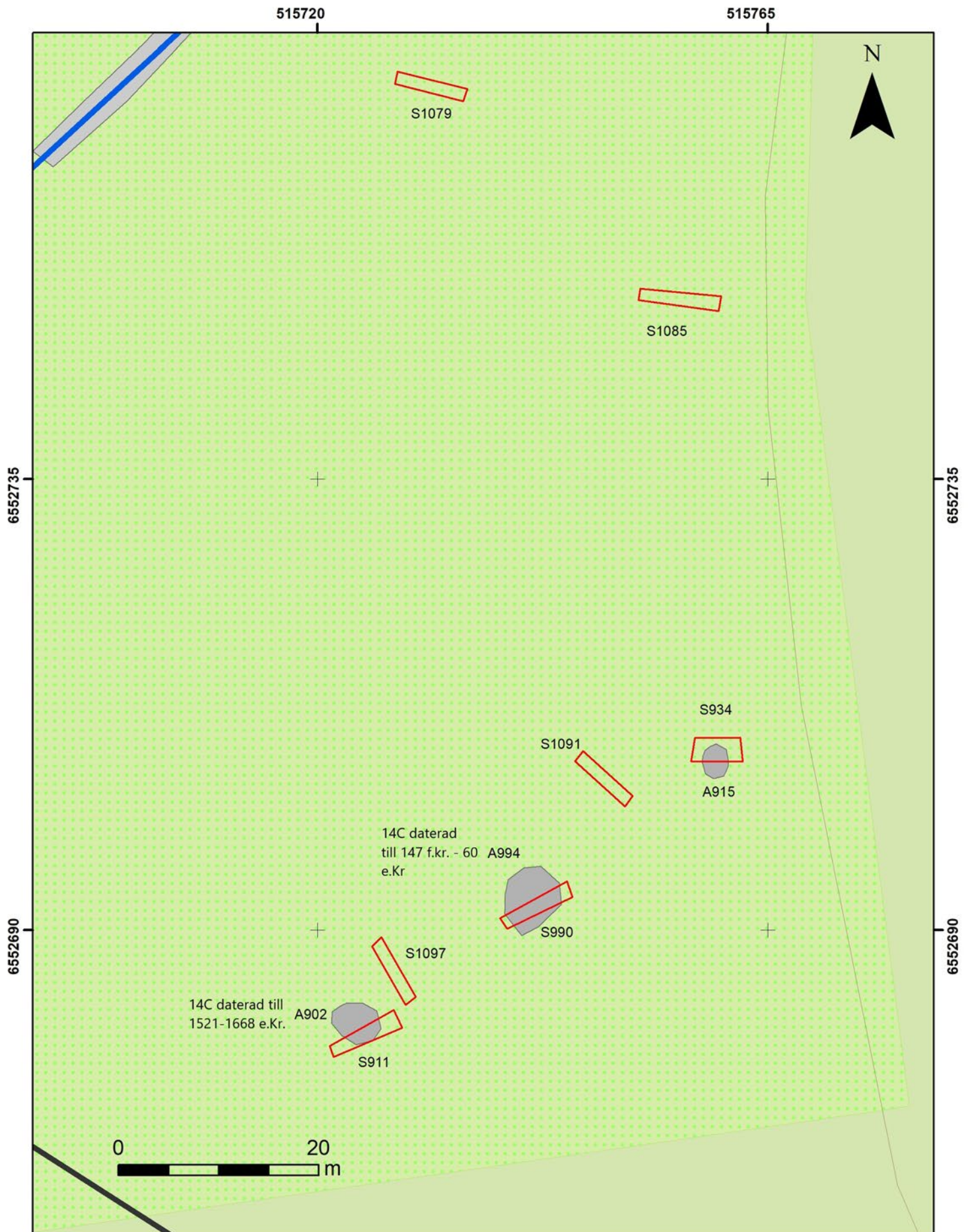
Nedan redovisas de grävda rösena i anläggningsnumerordning med rösena i det södra området först, därefter de norra. Sektioner finns i bilaga 2b.

BESKRIVNING AV GRÄVDA RÖSEN I DET SÖDRA OMRÅDET

Röse A902

Runt och 5 meter i diameter, välvd profil, upp till sju skikt av sten 0,1–0,5 meter stora. Upplagt vid ett par block. Relativt jordfri fyllning i de övre skikten. Röset ligger på gråaktigt lager som kan vara en äldre markyta. Av sektionen kan man se att mindre stenar utgör den centrala delen av anläggningen och att större stenar omger den. Småstenen förefaller dessutom ligga i en grop. I den västra delen ligger ett par större stenar, ett par block som utnyttjats som start på röset. Ett block ligger också uppe på röset, ditlagd i ett senare skede. En ¹⁴C-datering har gjorts av ett lager under röset som placerar anläggandet i perioden 1521–1628 e.Kr. (se bilaga 3).

Figur 13. Plan över det södra området med schakt och anläggningar och ^{14}C -dateringar utsatta.
Skala 1:500.

Röse A915

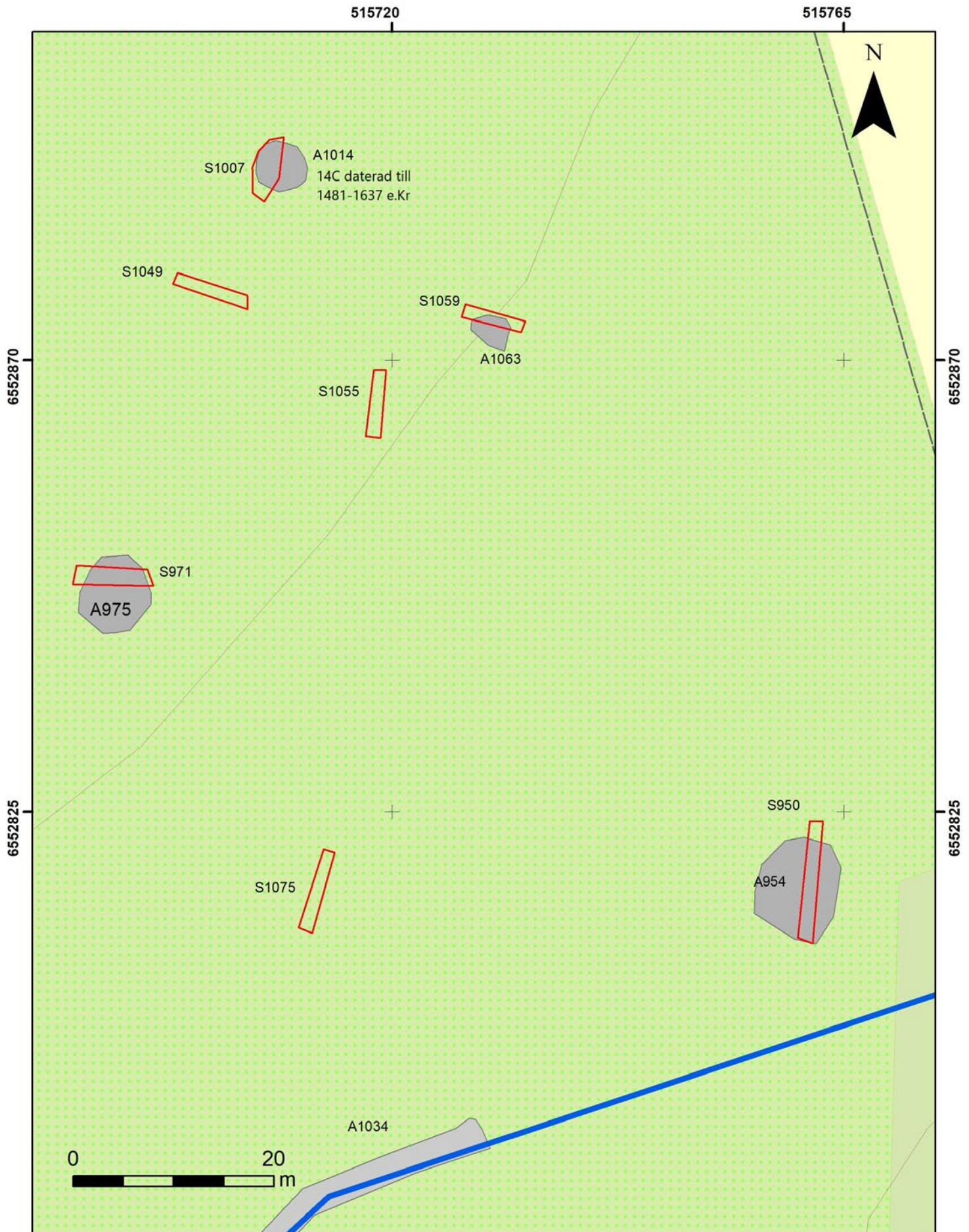
Runt och 4 meter i diameter. Svagt välvt 0,5 meter, 0,1–0,15 meter stora stenar, där de större stenarna låg mot botten. Något osorterat röse med lös fyllning av torvig jord. Låg på ett matjordsskikt som var den gamla markytan. Genomväxt med rötter som kan ha skapat den lösa fyllningen.

Röse A994

Runt och 6 meter i diameter. Välvd profil, 0,6 meter högt med 6 skikt av småsten 0,1–0,2 meter stora. I botten finn enstaka 0,2–0,4 meter stora stenar. Fyllningen "matjordig" och homogen, brun till gråsvart. Hela röset har en sammanhållen karaktär vilket ger ett intryck av att det byggts på kontinuerligt utan störningar och omläggningar. Ett senare ploglager låg upp över kanterna. Ett lager i röset (A1003) har daterats till 147 f.Kr.–60 e.Kr. Datering har förmodligen ingenting att göra med röset, utan bör ha kommit dit från annat håll.

Figur 15. Vy över det norra området. Foto från sydöst.

Figur 16. Plan över det norra området med schakt och anläggningar och ^{14}C -datering utsatta.
Skala 1:500.

BESKRIVNING AV GRÄVDA RÖSEN I DET NORRA OMRÅDET

Röse A954

Runt och 10 meter i diameter. Vålvt, 1,2 meter högt med upp till tio skikt av sten, mestadels småsten 0,10–0,15 meter stora. Större markfasta stenar fanns i botten. Ligger på ett äldre odlingslager (A969). Ingen jordfyllning i småstenspackningen, som för övrigt hela tiden rasade ut vid grävning. Förefaller ha dumpats på platsen vid ett tillfälle. Gav ingen bra känsla, förmodligen ett i senare tid anlagt röse. Ett prov för ^{14}C -analys togs i odlingslagret, men innehöll inget daterbart material, trots att flera liter material gicks igenom.

Figur 17. Röset A954 var stort (10 meter i diameter) och uppbyggt av enbart småsten (<0,10 meter) utan jordfyllning, vilket gjorde att sektionen rasade ut hela tiden. Bedömningen blev att det kan vara ett i senare tid anlagt röse. Foto från nordöst.

Röse A975

Runt och 5,5 meter i diameter. Vålvd, 1,0 meter högt med 0,1–0,15 meter stora stenar på toppen, mot botten 0,3–0,5 meter stora stenar. De mindre stenarna ligger centrerat i vad ser ut som en grop. Möjligen har anläggningen kommit till genom att man i ett initialt skede kastat upp större sten i ytterkanten och mindre i mitten. Med tiden har en separerad stenpackning uppstått.

Röse A1014

Runt och 5 meter i diameter. Kraftig vålvt 1,0 meter med upp till 7 skikt av 0,1–0,5 meter stora stenar. Upplagd kring stort block. Stenmaterialet var väl upplagt av en blandad storlek. Fyllig, svart matjord i matjorden mellan stenarna. Den övre delen av röset var dock jordfritt. Anläggningen har en väldigt "ursprunglig" karaktär; ingen har varit och rotat i den efter att den anlagts, förmodligen under en lång tid. Ett lager som fanns under röset har ^{14}C -daterats till 1481–1637 e. Kr.

Figur 18. Röse A1014 före grävning. Ett vällagt röse med huvudsakligen små till mellanstora stenar (<0,40 meter). Efter snittning kunde man se att röset var upplagt över ett större block. Foto från väster.

Röse A1063

Oregelbundet och 5 meter stort. Flackt röse, knappt 0,2 meter högt. Kraftigt övertorvat röse som inte var synligt ovan mark. Bestod av 1–2 skikt små stenar 0,10–0,15 meter stora, avgränsat mot ett block. Ligger i den mylliga löv-torvjorden. Veldig otydligt, förmodligen bara precis påbörjat eller bortplockat i samband med parkarbetena.

BEDÖMNING AV LÄMNINGARNA OCH DATERING

Urvalet för undersökning av rösen gjordes utifrån ambitionen att få ett representativt urval i syfte att ge en bra datering av båda områdena. Det valdes tre rösen i vardera området och så valdes två dateringar i de båda områdena. Ett ytterligare röse påträffades i ett av sökschakten i odlingsmarken. Det visar på att det kan finnas fler rösen att finna vid undersökning mellan de synliga rösen.

Rösen i det södra området liknade mycket rösen i andra röseområden. De hade en ålderdomlig karaktär, huvudsakligen upplagda av mindre stenar invid eller runt stenblock. Att de innehöll ett stenmaterial med mindre storlek kan bero på att man odlat marken med ålder. Plöjning med plog ger större stenar i röset beroende på att det är de som blir problem vid plöjning.

Rösen i norr var vällagda med stenarna separerade utifrån storlek. Längs ytterkanten låg större stenar i en krans med småstenen upplagd i mitten. Förmodligen användes de större blocken som stöd för att de mindre stenarna inte skulle rasa ut över den rensade odlingsmarken. I A1014 kan man tydligt se det i sektionen. De större stenarna har också kompletterats med flera varv vartefter röset har blivit högre. Till vänster kan man till exempel se ett

par större stenskrivor som stuckits ned lodrätt i kanten (se figur 24, bilaga 2). Dock består också dessa rösen – i alla fall delvis – av mindre sten. De var dock mer vällagda och i ett fall (A954) verkade som det var ”konstruerat” under senare tid. Det var mer som ett lass sten som stjälpes av för att ge intryck av röjningsröse. Ovan har diskuterats möjligheten att man gjort iordning området som en slags hagmark med hassel, ädelträ-skog samt rösen, en slags idealiserad lantlig mark, en slags naturpark. Det verkar ändå som om de flesta rösena har en hög ålder och att de tillkommit som en följd av odlingsaktiviteter. Möjligen kan de ha bättrats på lite.

¹⁴C-DATERINGARNA

Fem prover skickades in till Ångströmlaboratoriet vid Uppsala universitet. Ett av proverna (PM970 från A969) hade inget daterbart material och analyserades därför inte. De övriga fyra proven (se tabell 2) kunde däremot dateras. De kom från tre röjningsrösen, ett från det norra området och två från det södra (PM910 i A902; PM1004 i A1003; PM1032 i A1033). Ett prov kom från den södra delen av arbetsområdet, ett skärvstenslager (PK288 i A283).

På grund av att provet från A954 inte innehöll daterbart material, blev det norra röjningsröseområdet daterat med hjälp av enbart ett prov. Då den datering som vi fick stämmer överens med en i det södra området, bedöms ändå resultaten som representativa. Sen är ju dateringen från A994 (förromersk – romersk järnålder) något avvikande, men det finns ofta enstaka dateringar till förhistorisk tid inom fossila åkermarker. Flera närliggande exempel finns från röjningsröseområden strax öster om Norrtorp. Där grävdes liknande fossila åkermarker med dateringar till medeltid och nyare tid, men som också hade dateringar till äldre järnålder (Jansson & Vestbö Franzén 2017).

Labbnr	Provnr	Anr	Prov 13C‰	V-PDB ¹⁴ C-ålder BP	Kalibrering 68.2% probability	Kalibrering 95.4% probability
Ua-68989	PK288	A283	-25,2	741 ± 28	AD 1264 - AD 1286 (67.2%)	AD 1228 - AD 1247 (12.3%) AD 1253 - AD 1296 (81.7%)
Ua-68990	P910	A902	-23,9	264 ± 27	AD 1529 - AD 1539 (11.2%) AD 1635 - AD 1661 (48.0%) AD 1788 - AD 1792 (5.0%)	AD 1521 - AD 1579 (30.3%) AD 1585 - AD 1586 (0.2%) AD 1622 - AD 1668 (54.4%) AD 1781 - AD 1796 (9.8%) AD 1947 - AD 1949 (0.4%)
Ua-68991	PM1004	A1003 (A994)	-26,0	2 038 ± 28	BC 87 - BC 82 (3.7%) BC 51 - AD 14 (63.8%)	BC 147 - BC 136 (1.6%) BC 109 - AD 31 (89.3%) AD 37 - AD 60 (4.3%)
Ua-68992	PM1032	A1033 (A1014)	-24,6	333 ± 28	AD 1499 - AD 1527 (19.5%) AD 1551 - AD 1600 (34.7%) AD 1616 - AD 1634 (13.2%)	AD 1481 - AD 1637 (95.0%)

Tabell 2. ¹⁴C-analysens resultat. Uppgifter från Ångströmlaboratoriet, Uppsala universitet.

Tolkning

Inom boplatsläget i söder (objekt 4, Strengbom 2019) framkom spår dels efter det västra gränsområdet av bytomten, dels av lämningar som både kan vara spår av bytomten och av en bebyggelse eller aktivitet som är tidigare. Brunnen (A623) som kom inom bytomten måste med sin välgjorda konstruktion förmodas tillhöra tomten, medan stolphål och andra gropar, den böjda rännen och skärvstenslagret sannolikt hört till en tidigare aktivitet. Dessa förhållanden skall utredas i en förundersökning.

De två röjningsröseområdena har genom åtminstone två av ^{14}C -analyserna säkert bestämts till att vara fornlämningar tillkomna i samband med en uppodling under 1500-talet. Den tidiga dateringen i området (Kr.f.) kan vara spår efter tidigare mänsklig aktivitet, men det kan också röra sig om kol från en skogsbrand eller liknande. Det finns också tecken på att man under senare tid har rört om kring eller i rösen. De visar tecken på att ha "byggts om"; i ett fall kan man även ha försökt att avlägsna ett röse (A1063). Tesen om att anläggningen av parken vid Norrtorps slott kan ha påverkat rösen i den norra delen har delvis motbevisats, men i alla fall det stora röset A954 uppvisar tecken på om- eller nybyggnad under senare tider. En av uppgifterna vid en fortsatt förundersökning blir att säkert kunna belägga eller avfärda det.

Utvärdering av resultaten i förhållande till undersökningsplanen

Utredningen etapp 2 utfördes under senhösten 2020 som en komplettering av inventeringen i etapp 1. Det innebar främst att fastställa om de två områdena med fossil åker med röjningsrösen (L2019:1784, 2019:1795) var att betrakta som fornlämningar. Det skulle åstadkommas genom att ett urval av rösen undersöktes och med hjälp av ¹⁴C-dateringar.

Inom objekt 4 i den södra delen av området skulle en utredningsgrävning syfta till att fastställa om det fanns en boplatz inom ytan och om den var förhistorisk. Begränsningen av bytomten (L2019:1783) åt väster var inte medtagen i de uppgifter som skulle innefattas av det område som skulle utredas, men på grund av att lämningar, som tydligt var av historisk karaktär och hörde till bytomten, kom fram inom utredningsområdet, kom även den delen att ingå i arbetet. En ¹⁴C-datering gjordes i ett skärvstenslager för att ge en fingervisning om åkerboplatsens ålder.

Metod och arbetsgång följdes i enlighet med undersökningsplanen och resultat som var avgörande för framtida Länsstyrelsebeslut togs fram. Både boplatz- och bytomtslämningar framkom som visar att platsen varit bebodd länge. Dessutom kunde röjningsröseområdena bedömas vara fornlämningar då två ¹⁴C-analyser daterat dem till 1500-talet.

Genom utredningens resultat (gällande både etapp 1 och 2) anser Arkeologgruppen AB att de frågeställningar och syften som angetts i undersökningsplanen har uppfyllts.

Referenser

Tryckta källor

- Jansson, K. & Vestbö Franzén, Å. 2017. *Medeltida markutnyttjande i Närkes skogsmarker*. Arkeologisk undersökning av fossil åkermark, fornlämningarna Ekeby 96 & 98 och Sköllersta 223, inför planerad ny sträckning av väg 51 mellan Kvarntorpskorset och Svennevad, Ekeby och Sköllersta socknar i Kumla och Hallsbergs kommuner, Örebro län. Jönköpings Läns Museum. Rapport 2017:09.
- Balknäs, N. 2018. *Uppå källarbacken*. Arkeologisk förundersökning. L1979:1488/Ekeby 112, L1979:1489/Ekeby 113, Ekeby Prästgård 1:7, Ekeby, Kumla kommun, Närke Arkeologgruppen AB rapport 2018:50. Örebro
- Pettersson, O. 2003. Skärvstenslager. Skräpupplag med avfall eller medvetet producerat material? Ett hett ämne från Odensvi i Viby socken. I Karlenby, L. (Red.): *Mittens rike – Arkeologiska berättelser från Närke*. Riksantikvarieämbetet Arkeologiska Undersökningar Skrifter no. 50. Stockholm.
- Strengbom, E. 2019. *Arkeologisk utredning i Norrtorp*. L1981:2054 Norrtorp 5:1 Ekeby socken Kumla kommun Närke. Arkeologgruppen AB rapport 2019:21.

Bilagor

Bilaga 1. Schakttabell

Schaktnr	Längd (m)	Bredd (m)	Djup (m)	Beskrivning	Övrigt
200	12	1,2	0,35	Vegetationsskikt 0,1 m Ploglager 0,2 m Undergrund Gulbrun silt med skiffer	
206	10	1,2–2,4	0,35	Vegetationsskikt 0,1 m Ploglager 0,2 m Undergrund Gulbrun silt med enstaka småsten och stenlyft	Äldre odlingslager, diken
211	12	1,2–3	0,4	Vegetationsskikt 0,1 m Ploglager 0,2 m Äldre odlings-lager 0,07 undergrund ljusbrun silt m småsten	
250	14	1,2	0,3	Vegetationsskikt 0,1 Ploglager 0,2 Undergrund ljusbrun silt med enstaka större stenar och småsten i väster.	
254	13	1,2	0,3	Vegetationsskikt 0,1 Ploglager 0,2 Undergrund gulbrun silt med enstaka större stenar och småsten. Vissa stenar helt förmultnade (ruttna)	
272	N-S 18 Ö-V- 15	2–2,7	0,3–0,6	Vegetationsskikt 0,1 m Ploglager 0,2–0,5 m Svacka i öster med stora stenar Undergrund ljusbrun silt m mkt småsten.	
398	14	2,4	0,5	Vegetationsskikt 0,1 m Ploglager 0,4 m Undergrund gulbrun silt m småsten	
402	15	2,4	0,8	Vegetationsskikt 0,1 m Ploglager 0,2 m Äldre odlingsplaner minst 0,4 m	Undergrund ej nådd. Äldre odlingslager A406
411	18	2,4	0,35	Vegetationsskikt 0,1 m Ploglager 0,2 m Undergrund grusig morän	
428	14	2,4	0,4	Vegetationsskikt 0,1 m Ploglager 0,3 m Undergrund grusig morän	

Schaktnr	Längd (m)	Bredd (m)	Djup (m)	Beskrivning	Övrigt
436	13	2,4	0,3	Vegetationsskikt 0,1 m Ploglager 0, 1–0,2 m Undergrund grusig morän	
500	15	2,4	0,6	Vegetationsskikt 0,1 m Ploglager 0,25–0,5 m Undergrund Ljusbrun silt m småsten	
520	18	2,4	0,3	Vegetationsskikt 0,1 m Ploglager 0,2 m Undergrund Ljusbrun silt med förmultnade stenar och småsten.	
524	13	2,4	0,4	Vegetationsskikt 0,1 Ploglager 0,25 Undergrund Ljusbrun silt m småsten och förmultnade stenar. Enstaka stora stenar och stenlyft	
528	12	1,2	0,3	Vegetationsskikt 0,1 m Ploglager 0,2 m Undergrund ljusbrun silt med förmultnade stenar.	
536	10	1,2	0,3	Vegetationsskikt 0,1 Ploglager 0,15 Undergrund ljusbrun silt m plogspår o förmultnade stenar	
540	15	1,2	0,3	Vegetationsskikt 0,1 m Ploglager 0,2 m Undergrund ljusbrun silt med plogspår	
548	12	1,2	0,3	Vegetationsskikt 0,1 m Ploglager 0,15 Undergrund gulbrun silt m plogspår	
552	14	1,2	0,3–0,5	Vegetationsskikt 0,1 m Ploglager 0,2–0,4 m Undergrund ljusbruns silt m plogspår	
563	13	1,2	0,3–0,5	Vegetationsskikt 0,1 m Ploglager 0,2–0,4 m Undergrund ljusbrun silt m plogspår	
567	10	2,4	0,4	Vegetationsskikt 0,1 m Ploglager 0,2–0,3 m Undergrund morän	
619	18	2,4	0,3–0,6	Vegetationsskikt 0,1 m Ploglager (kulturpåverkad fet svartbrun jord med slaktavfall) 0,2–0,5 m Undergrund morängrus	
652	11	2,4	0,4	Vegetationsskikt 0,1 m Ploglager 0,15–0,3 m Undergrund ljusbrun silt m plogspår	

Schaktnr	Längd (m)	Bredd (m)	Djup (m)	Beskrivning	Övrigt
656	15	1,2	0,3–0,4	Vegetationsskikt 0,1 m Ploglager 0,2–0,3 m Undergrund ljusbrun silt m småsten o förmultnade stenar.	
660	13	1,2	0,3	Vegetationsskikt 0,1 m Ploglager 0,2 m Undergrund gulbrun silt m enstaka stenar.	
664	13	1,2	0,3	Vegetationsskikt 0,1 m Ploglager 0,15–0,2 m Undergrund ljusbrun sandig silt m förmultnade stenar	
668	14	1,2	0,4	Vegetationsskikt 0,1 m Ploglager 0,3 Undergrund ljusbrun silt m plogspår och stenlyft (matjordsfyllda)	
672	12	1,2	0,4	Vegetationsskikt 0,1 m Ploglager 0,3 m Undergrund ljusbeige silt m plogspår o stenlyft (matjordsfyllda)	
676	12	1,2	0,4	Vegetationsskikt 0,1 m Ploglager 0,2–0,3 m Undergrund ljusbrun sandig silt	
684	10	1,2–3	0,5	Vegetationsskikt 0,1 m Ploglager 0,4 m Undergrund ljusbrun sandig- silt grusig morän	
701	17	1,2	0,3	Vegetationsskikt 0,1 Ploglager 0,2 Undergrund grusig morän	
705	10	2,4	0,4	Vegetationsskikt 0,1 m Ploglager 0,25 m kulturlagerpåverkan Undergrund sandig morän	
713	7	2,4	0,4	Vegetationsskikt 0,1 m Ploglager 0,2–0,3 m m ed kulturpåverkan Undergrund sandig morän med inslag av silt	
717	10	1,2	0,3	Vegetationsskikt 0,1 m Ploglager 0,2 m Undergrund morän	
721	12	1,2	0,3	Vegetationsskikt 0,1 Ploglager 0,2 m kulturpåverkad Undergrund morängrus med inslag av silt.	
729	14	1,2	0,3	Vegetationsskikt 0,1 m Ploglager 0,2 m Undergrund morängrus	
733	15	1,2	0,3	Vegetationsskikt 0,1 m Ploglager 0,2 Undergrund ljusbrun silt	

Schaktnr	Längd (m)	Bredd (m)	Djup (m)	Beskrivning	Övrigt
741	35	1,2-3,6	0,3	Vegetationsskikt 0,1 m Ploglager 0,2 m Undergrund blöt lera	Grop dike blötmark
767	35	1,2	0,5	Vegetationsskikt 0,1 m Ploglager 0,2 Blöt lera med inslag av humus/ växtdelar	
775	26	1,2	0,3	Vegetationsskikt 0,1 m Ploglager 0,2 m Undergrund blöt lera med stort inslag av humus/växtdelar. Stenkistor/dränring i botten.	
779	16	1,2	0,3	Vegetationsskikt 0,1 m Ploglager 0,15 m Undergrund beige silt m småsten	
787	55	1,2	0,4	Vegetationsskikt 0,1 m Ploglager 0,2–0,3 m Undergrund beige silt i söder morängrus	
799	23	1,2	0,3	Vegetationsskikt 0,1 m Ploglager 0,2 m Undergrund beige silt	
811	18	1,2	0,3	Vegetationsskikt 0,1 m Ploglager 0,2 m Undergrund gul silt m stenlyft	
823	20	1,2	0,3	Vegetationsskikt 0,1 m Ploglager 0,15 m Undergrund beige silt	
831	20	1,2	0,4	Vegetationsskikt 0,1 m Ploglager 0,3 m Undergrund beige silt m stora stenar	
835	19	1,2	0,4	Vegetationsskikt 0,1 m Ploglager 0,25 Undergrund beige silt md plogspår	
843	20	1,2	0,4	Vegetationsskikt 0,1 m Ploglager 0,3 m Undergrund gulbeige silt m stenlyft	
851	22	1,2	0,3	Vegetationsskikt 0,1 m Ploglager 0,2 m Undergrund beige silt m stenlyft och plogspår	
867	12	1,2	0,3	Vegetationsskikt 0,1 m Ploglager 0,2 m Undergrund gulbeige silt	
879	12	1,2	0,4	Vegetationsskikt 0,1 m Ploglager 0,2 m Undergrund beige silt sankt med växtdelar i norra delen	
887	9	1,2	0,3	Vegetationsskikt 0,1 m Ploglager 0,2 m Undergrund grusig morän	

Schaktnr	Längd (m)	Bredd (m)	Djup (m)	Beskrivning	Övrigt
911	10	2	0,3	Vegetationsskikt 0,15 Odlingslager 0,10 Undergrund sandig silt	
934	5	2,5	0,2	Vegetationsskikt 0,15 m Odlingslager 0,10 Undergrund sandig silt	
950	15	1,5	0,45	Vegetationsskikt, torv 0,2 m Ploglager 0,2 m Undergrund morängrus	
971	9	2	0,5	Torv Vegetationsskikt 0,15 m Ploglager 0,15 m Äldre odlingslager 0,05 m Undergrund morängrus	
990	8	1,2	0,5	Torv Vegetationsskikt 0,2 Ploglager 0,2 m Undergrund gulbrun silt	
1007	8	1,5	0,4	Torv Vegetationsskikt 0,15 m Ploglager 0,2 m Undergrund brun sandig silt	
1049	9	1,2	0,35	Torv Vegetationsskikt 0,10 m Markberedning 0,10 m Ploglager 0,10 m Undergrund ljusbrun silt med stenar	
1055	7	1,2	0,5	Mossa torv 0,10 m Ploglager 0,2–0,3 m Undergrund sandig silt	
1059	7	1,2	0,45	Torv Vegetationsskikt 0,2 m Ploglager 0,2 m Undergrund beige silt md stenar	
1075	10	1,2	0,2	Löv Vegetationsskikt 0,2 m Undergrund rödfärgat fint grus.	
1079	9	1,2	0,4	Löv Vegetationsskikt 0,1 m Ploglager 0,3 Undergrund sandig silt	
1085	10	1,2	0,45	Vegetationsskikt löv 0,2 m Ploglager 0,2 m Undergrund grusig morän m stora markfasta block.	
1091	9	1,2	0,4	Förna/Vegetationsskikt 0,1 m Ploglager 0,3 m Undergrund grusig morän	
1097	9	1,2	0,5	Förna/Vegetationsskikt 0,2 m Ploglager 0,2–0,3 m Undergrund grusig morän	

Bilaga 2a) Anläggningstabell

Anr	Typ	Längd (m)	Bredd (m)	Djup (m)	Beskrivning	Övrigt
220	Dike				Åkerdike N-S över schaktet	
224	Lager	5	3	0,07	Äldre odlingslager, mörkbrun siltig lera	
234	Ränna	2	0,3		Ränna eller botten av dike fylld med brunsvart lerig silt	
242	Stolphål	0,15			Litet stolphål fyllt med brunsvart lerig silt	
259	Dike				Dike NV-SÖ	
265	Stolphål	0,15			Litet stolphål fyllt med mörkbrun lerig silt	
283	Skärvstens-lager	4	2	0,05-0,10	Skrävig sten, kol sot och aska enstak fragment av bränd lera.	¹⁴ C-datering
291	Stolphål	0,2			Fyllt med gråsvart lerig silt	
299	Stolphål	0,25			Gråbrun lerig silt	
306	Stolphål	0,2	0,15		Ljusbrun lerig silt	
313	Dike				Nö-SV fylld med gråsvart leri gsilt och skärvig sten	
323	Stolphål	0,4			Brungrå lerig silt	
331	Stolphål	0,35		0,12	Brungrå lerig silt	
340	Stolphål	0,3			Brungrå lerig silt	
347	Stolphål	0,55			Brungrå lerig silt	
355	Stolphål	0,3			Brungrå lerig silt	
362	Stolphål	0,3			Brungrå lerig silt	
368	Stolphål	0,35			Brungrå lerig silt	
376	Stolphål	0,4	0,3	0,11	Svartgrå lerig silt	
384	Lager eller grop				Lagerrest gråsvart sandig silt med brända ben	
406	Lager	10		0,4	Äldre odlingslagerMörk gråbrun lerig silt med enstaka brända ben	
415	Stolphål	0,3			Fylld med matjord	
421	Stolphål	0,35			Fylld med matjord	
432	Dike		0,5		NÖ-SV	
440	Stolphål	0,55		0,4	Fylld med mörkbrun sandig silt fynd av glaserat rödgods och 1 glaspårla	
449	Stolphål	0,35			Mörkbrun sandig silt	
456	Stolphål	0,5	0,4		Mörkbrun sandig silt	
464	Stolphål	0,25			Mörkbrun sandig silt	
471	Stolphål	0,25			Mörkbrun sandig silt	
478	Stolphål	0,5			Mörbrun sandig silt med småsten	
486	Stolphål	0,25			Mörkbrun sandig silt	
492	Stolphål	0,25			Mörkbrun sandig silt	

Anr	Typ	Längd (m)	Bredd (m)	Djup (m)	Beskrivning	Övrigt
504	Grop	4,5	1,2		Fylld med matjord	
544	Dike		0,6		Ö-V	
556	Dike		0,7		NÖ-SV	
571	Stenlyft	0,3			Mörkgrå sandig silt	
577	Stenlyft	0,35			Mörkgrå sandig silt med tegel ytligt	
584	Stolphål?	0,45		0,10	Möjligt stolphål mörkgrå sandig silt med tegel ytligt	
593	Ränna	7	0,6	0,2	Böjd bananformad ränna. Fylld med gråbrun sandig silt m småsten, enstaka kol och tegelfnyk	
610	Stolphål?	0,5			Möjligt stolphål mörkgrå sandig silt	
623	Brunn	1,8			Stensatt brunn igenfylld med flata stenar. Forstätter in i schaktväggen	
629	Dike		0,6		Ö-V	
637	Stolphål	0,3			Fyllt med mörkbrun sandig silt	
645	Stolphål	0,35			Fyllt med mörkbrun sandig silt	
680	Dike		0,6		NV-SÖ	
691	Dike		0,5		Ö-V	
695	Vattenhål/ brunn	6		Minst 1 m	Vattenhål eller brunn minst 1 m djup vatten sipprade in.	
709	Lager	10		0,2-0,3	Svart sotig grusig silt tegel, bränd lera obrända djurben (slaktavfall)	
723	Lager	5			Med järnutfällning, rost och kol synligt i norra delen av schaktet.	
737	Dike		0,6		Dike NÖ-SV	
749	Dike		1,2		Dike N-S	
753	Grop	3	1		Oval grop fylld med svart sandig silt	
783	Dike		0,5		SÖ-NV	
791	Dike		1,4		Ö-V	
795	Dike		1,5		Ö-V	
803	Dike		1,4		Ö-V	
807	Dike		0,6		Ö-V	
815	Dike		0,8		Ö-V	
819	Dike		0,9		Ö-V	
827	Dike		0,9		Ö-V	
839	Dike		0,9		Ö-V	
847	Dike		0,7		Ö-V	
855	Kolfläck	1,16	0,6		Kolfläck med bränd lera	
863	Dike		0,9		Ö-V	

Anr	Typ	Längd (m)	Bredd (m)	Djup (m)	Beskrivning	Övrigt
871	Dike		1,5		Ö-V	
875	Dike		0,8		Ö-V	
883	Dike		1,5		Ö-V	
902	Röjnings-röse	5m diameter			Svagt välvt. Sten 0,05-0,25 m stora i fyra skift upplagda på markfasta block. Enstaka större stenar på toppen.	¹⁴ C-datering
915	Röjnings-röse	4	2,5	0,5	Svagt välvt, 0,1-0,15 m stora stenar större stenar mot botten	
926	Dike		0,6		Åkerdike	
933	Lager				Odlingslager synligt i hela schaktet	
954	Röjnings röse	10		1,2	Välvd med upp till tio skikt av sten mestadels småsten 0,10–0,15 m stora. Större markfasta stenar i botten. Ligger på äldre odlingslager	
967	Lager				Lager i röse	
969	Lager				Äldre odlingslager under röse	
975	Röjnings röse	5,5		1	Välvd profil 0,1–0,15 meter stora stenar på toppen, mot botten 0,3–0,5 m stora stenar.	
988	Lager				Äldre odlingslager under röse	
994	Röjnings röse	6		0,6	Välvd profil med 6 skikt av småsten 0,1–0,2 m. ploglager ligger upp mot kanterna.	
1003	Lager				Lager i röse A994	¹⁴ C-datering
1014	Röjnings röse	5		1	Välvd profil upp till 7 skikt av sten 0,1–0,5 m. Upplagd kring stort block.	
1033	Lager				Äldre odlingslager under röse A1014.	¹⁴ C-datering
1034	Röjnings-röse?				Avlångt röse, del av stenmur?	
1053	Lager				Ploglager	
1063	Röjnings-röse	5		0,2	Flack profil 1 – 2 skikt. Kraftigt övertorvat röse ej synligt ovan mark. små stenar 0,1, -0,15 m upplagda mot block	
1083	Lager				Ploglager	
1089	Lager				Ploglager	
1095	lager				Ploglager?	

Bilaga 2b) Sektionsfoton

A902

A915

A954

A975

A994

A1014

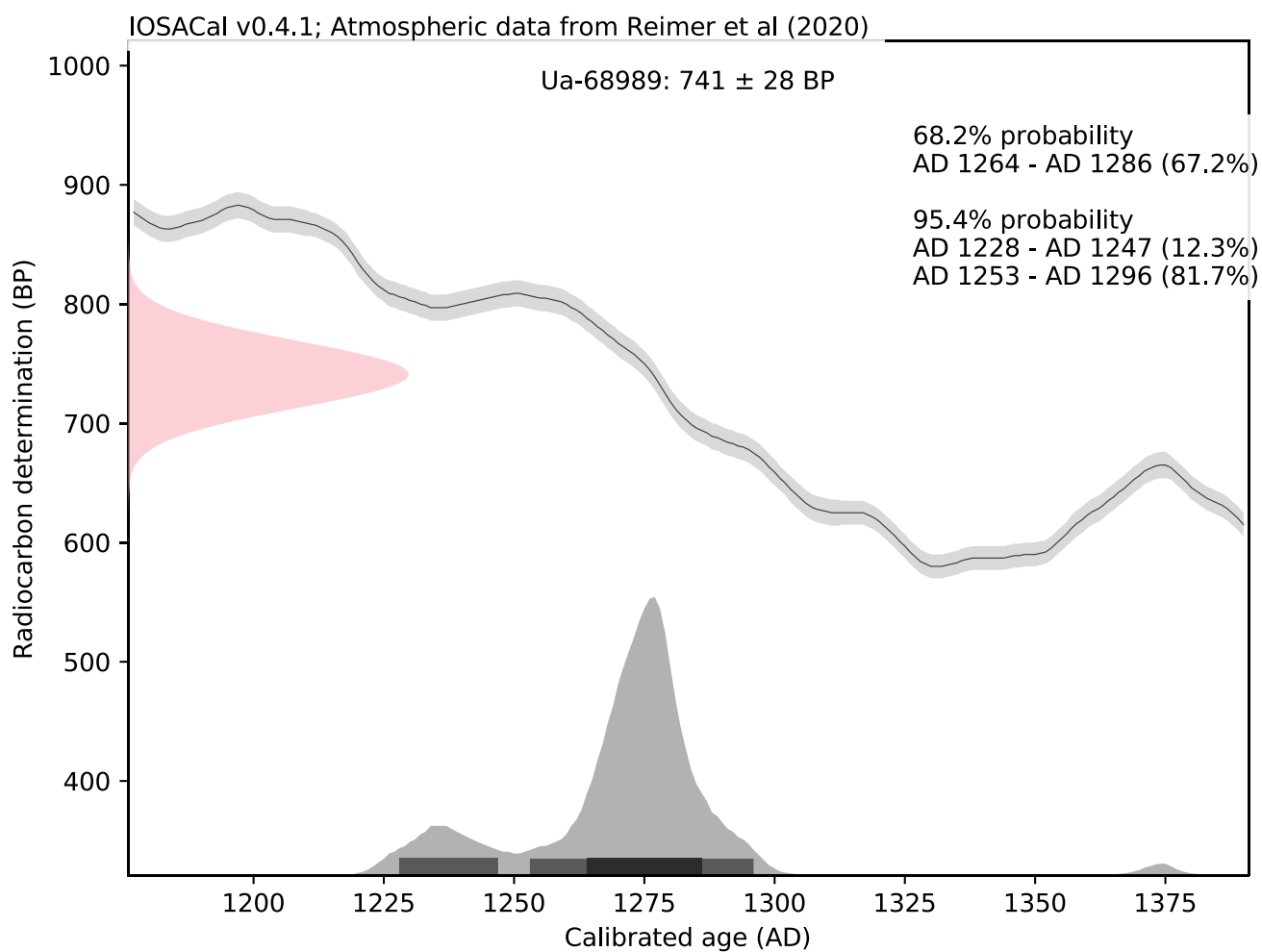
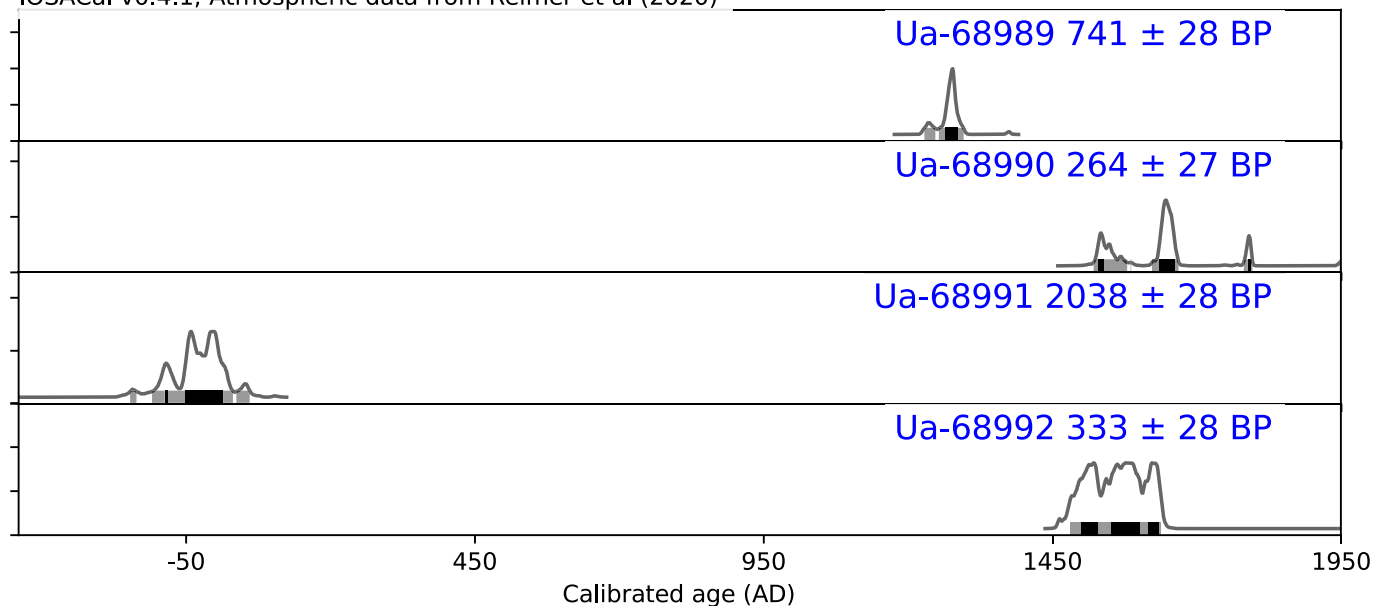

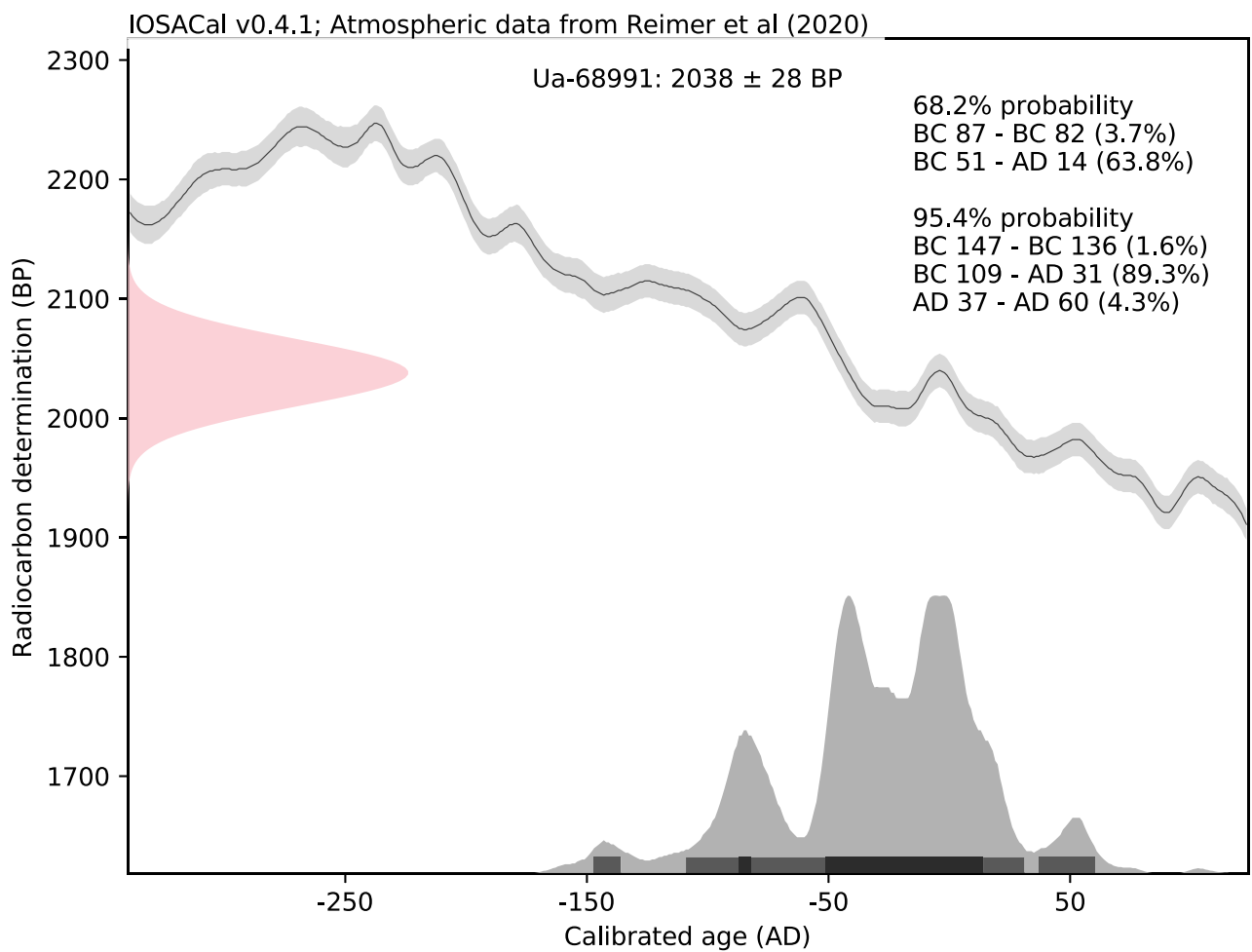
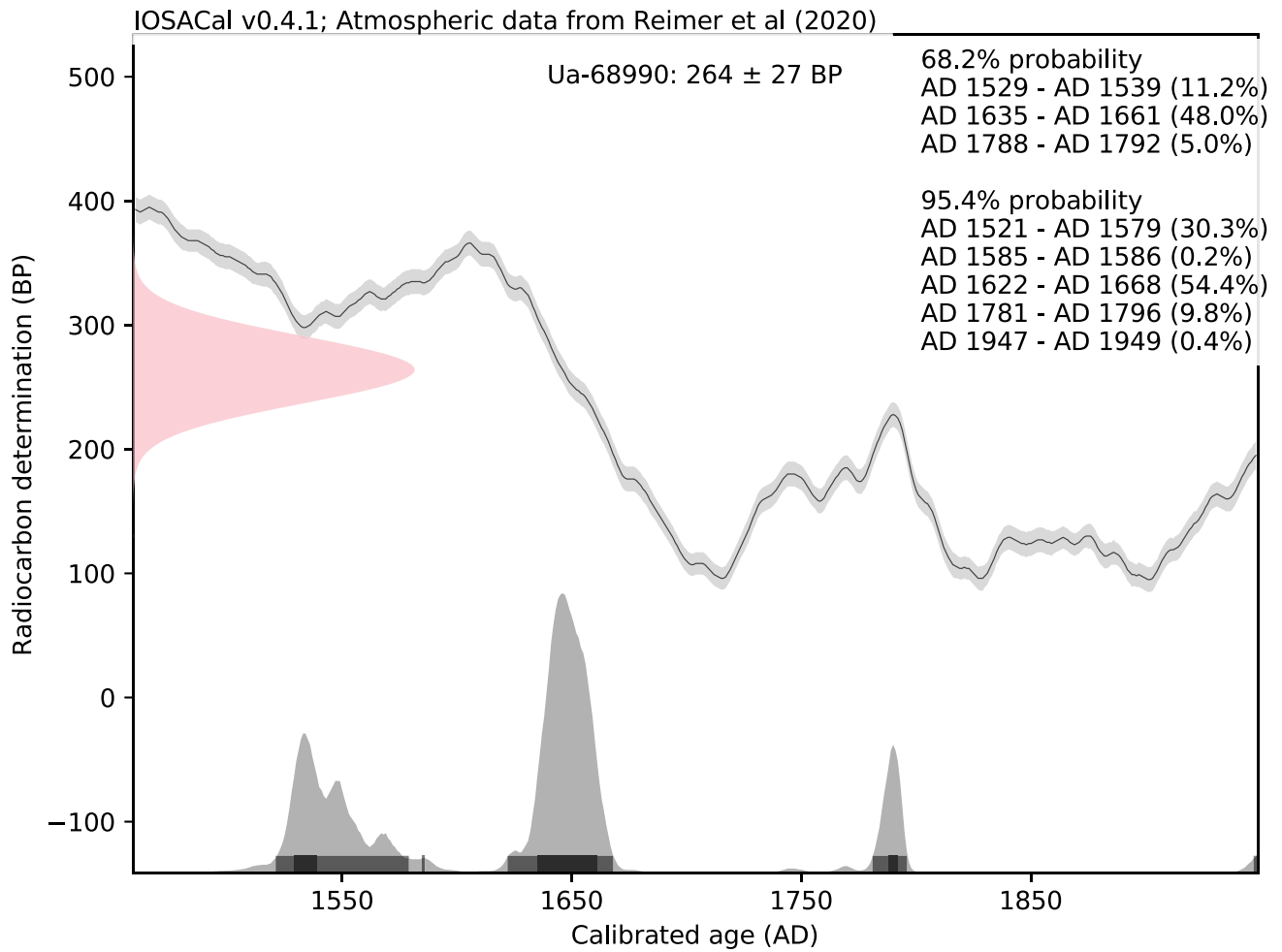
A1063

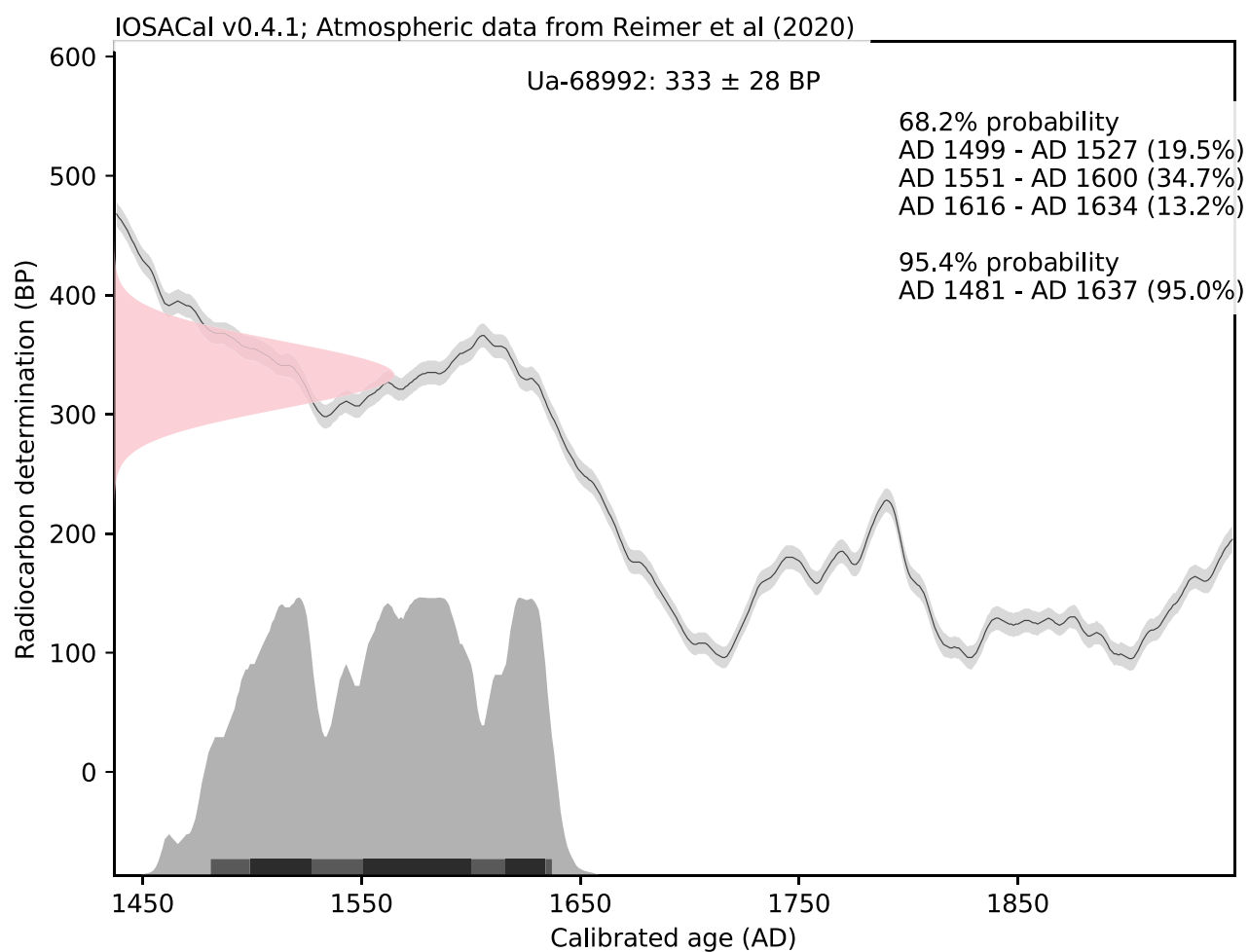
Bilaga 3. ^{14}C -resultat

Kalibreringskurvor

IOSACal v0.4.1; Atmospheric data from Reimer et al (2020)

Arkeologgruppen AB

RAPPORT 2021:18

